

Araştırma Makalesi

Erkek Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Beril TÜRKÖĞLU^{1*}

¹ TED Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

Makale Bilgisi

Anahtar Kelimeler:

erkek cinsiyet rolü stresi, geçerlik, güvenilirlik, ruh sağlığı ölçek uyarlama,

Keywords:

Masculine gender role stress, validity, reliability, mental health, scale adaptation

Öz

Erkek Cinsiyet Rolü Stresi, geleneksel erkeklik normları ile uyuşmayan bireysel, sosyal ve toplumsal durumlarda erkeklerin hissedebileceği stres olarak ele alınır. Alan yazında bu stresi ölçmek için en çok kullanılan ölçeklerden biri Eisler ve Skidmore'un (1987) geliştirdiği 40 madde ve beş alt faktörden oluşan Erkek Cinsiyet Rolü Stresi (E CRS) ölçeğidir. Ancak, alan yazında ölçeği farklı kültürlerle uyarlayan çalışmalar oldukça azdır. Bu çalışmanın amacı ise E CRS ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve geçerlik-güvenirlik değerlerini ortaya koymaktır. Kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemiyle erişilen 395 erkeğin katıldığı bu çalışmada, E CRS ölçeği, kaygı, öfke, toplumsal cinsiyet tutumları, yaşam doyumu ve esenlik ölçekleriyle birlikte uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizinden sonra ölçek 28 maddeye indirgenmiş ve Türkiye örnekleminde performans yetersizliği, madun olma ve duygusal durumlarla yüzleşme olmak üzere üç faktörlü bir yapı göstermiştir. Doğrulayıcı faktör analizi bulgularında da bu üç faktörlü yapının tek faktörlü yapıya göre veriye daha iyi uyum gösterdiği görülmüştür. E CRS, kaygı, öfke, toplumsal cinsiyet tutumları ile pozitif yönde ilişki gösterirken, yaşam doyumu ve esenlik ile negatif yönde ilişkilendirilmiştir. Araştırmanın bulguları E CRS ölçeğinin Türkiye'de yapı ve ölçüt geçerlikleri olan güvenilir bir ölçek olarak kullanılabilirliğini göstermektedir. Sonuçlar, E CRS'nin erkeklerin bireysel (fiziksel ve ruh) sağlığı ve halk sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri ışığında tartışılmıştır.

Abstract

Masculine Gender Role Stress refers to men's stress felt in individual, social, and societal situations where they think they transgress the norms of idealized masculinity. The majority of research conducted to examine men's stress rooted in masculinity norms has been using the 40-item and five-factor Male Gender Role Stress (MGRS) Scale of Eisler and Skidmore (1987). However, there are very few research focusing on the adaptation of MGRS scale in different cultures. Thus, this study aimed to adapt the MGRS scale into Turkish and present its validity and reliability. 395 men participated in this study by convenience sampling method. Participants filled out the MGRS scale together with anxiety, anger, gender attitudes, life satisfaction and psychological well-being scales. After the Exploratory Factor Analysis, the scale showed a 28-item three-factor structure in the Turkish sample: Performance inadequacy, subordination, and confrontation with emotional situations. In addition, Confirmatory Factor Analysis revealed that this three-factor structure fits the data better than the one-factor model. MGRS was positively correlated with anxiety, anger, and gender attitudes, while it was negatively correlated with life satisfaction and well-being. In light of the findings, the MGRS scale can be used as a reliable scale with construct and criterion validity in Türkiye. The results are discussed considering the adverse effects of E CRS on men's individual (physical and mental) and public health.

*Sorumlu Yazar, TED Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

e-posta: beril.turkoglu@tedu.edu.tr

DOI: 10.31682/ayna.1337423

Gönderim Tarihi (Received): 03.08.2023; Kabul Tarihi (Accepted): 15.01.2024

ISSN: 2148-4376

Giriş

Erkek cinsiyet rolü erkekler için toplumsal yaşamı dengeleyen bir normlar bütünü olarak sunulsa da bu rollere ve normlara uygun performanslar sergilemek, erkekleri genellikle farkında olmadıkları bir gerilimin içine sokmaktadır (Gallagher ve Parrott, 2011; Mesler ve diğerleri, 2022). Erkeklerin toplumsal cinsiyet ve egemen erkeklik normlarına uymadıklarında kendi sağlıkları pahasına riskli davranışlarda (örn., sigara ve alkol kullanımı, madde kullanımı, şiddet olaylarına karışma vb.) buldukları görülmektedir (Arrindell ve diğerleri, 2013). Kadınlar ile kıyaslandığında erkeklerin fiziksel sağlık ve ruh sağlığı açısından daha sağlıklı bir yaşam sürdükleri, yaşam sürelerinin ve beklentilerinin daha kısa olduğu ve stresle daha işlevsiz şekillerde başa çıkmaya çalıştıkları alan yazında açıkça görülmektedir (derleme için bkz. Gough ve Robertson, 2017). Bu gibi sağlık problemleri özellikle erkekliğin zor kazanılan ve kolay kaybedilen bir statü olarak görüldüğü ve bu statüyü kaybetme stresine açık bir sosyal yapının olduğu, Türkiye gibi ülkelerde daha belirgin hale gelmektedir (Vandello ve diğerleri, 2023).

Erkeklerin sağlıklarının risk altında olması kalıtsal sebeplerle değil erkeklerin erkeklik normları doğrultusunda nasıl bir hayat sürdükleri ile yakından alakalıdır (Pleck, 2017). Erkeklik ideolojisi, toplumdaki ideal erkekte beklenen statü sahibi olma, feminen olmama, sert olma, risk alma, sorumluluk alma gibi toplumsal beklentiler üzerine inşa edilmiştir (Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Bu beklentileri karşılayarak başkalarının gözünde erkekliğini ispatlayan erkek, bu beklentileri karşılayamadığı durumlarda stres/rahatsızlık hissetmektedir (Vandello ve Bosson, 2013). Norm dışı durumlarda hissedilen bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak görülen bu stres Eisler ve Skidmore (1987) tarafından “Erkek Cinsiyet Rolü Stresi” (ECRS) olarak adlandırılmıştır. ECRS, erkeklerin kendilerini fiziksel, entelektüel veya performansa dayalı durumlarda (örn., çalışmak, cinsel ilişki vb.) yetersiz görebileceği, kadınlara tabi olacağını düşündükleri veya kendilerini duygusal anlamda ifade etmek durumunda kalacakları durumlarda hissedecekleri stresi anlamaya çalışır (Eisler ve Skidmore, 1987; Swartout ve diğerleri, 2015).

ECRS, Cinsiyet Rolü Gerilimi Paradigmasının (CRGP, Gender Role Strain Paradigm) sunduğu kuramsal dayanak ile ortaya çıkmıştır. Bu paradigmaya göre idealleştirilen ile kişinin gerçekte olduğu erkek arasındaki açık ne kadar genişlerse, erkeklerin hissedeceği stres artar ve bu stres de kaygı, depresyon, öfke, şiddet ve riskli sağlık davranışları gibi araçlarla kapatılmaya çalışılır (Levant ve Powell, 2017). Bu nedenle, “erkeklik” idealine ulaşamamak bireysel olarak erkekleri “eksik” yapmaz; aksine, sorun toplumun geleneksel beklentilerinin bu kadar keskin olması ve her erkekte aynı olmasını beklemekte yatmaktadır. Başka bir ifadeyle, CRGP, toplumsal olarak 'hatalı,' 'problemlili,' ve 'gerçek bir erkek gibi görülmeyen' erkeklerin

yetersizliklerine odaklanmak yerine, toplumun erkeklik ideali ve beklentilerinin ne kadar gerçek dışı olduğunu göstererek bu sorunun kökenini toplumsal beklentilere, yani dışsal faktörlere taşımaktadır (Pleck, 1995). Erkeklik stresini bağlamın ve kültürün yaratabileceği gerilime göre incelemeyi savunan bu yaklaşımı (Pleck, 1995, 2017) benimseyen bu çalışma, erkek cinsiyet rolü stresini ölçmek için kullanılan ECRS ölçeğinin Türkçe uyarlamasını yapmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda bu çalışma, erkeklik stresi yaratacak durumları erkekleri patolojize etmeden, duruma ve beklentilerin kısıtlayıcı yapısına odaklanarak anlamaya çalışacaktır.

Erkek Cinsiyet Rolü Stresi, Fiziksel ve Psikolojik Sağlık

ECRS farklı bireysel sağlık veya toplum sağlığı sorunlarıyla ilişkili bulunmuştur. Fiziksel sağlık boyutundan bakıldığında ECRS, erkeklerde daha fazla kalp damar hastalığı, yüksek kolesterol oranı, alkol ve sigara kullanımı, fiziksel egzersiz yetersizliği, tansiyon problemleri, yeme bozuklukları vb. ile ilişkili bulunmuştur (Gough ve Robertson, 2017). Erkek cinsiyet rolü stresinin artması aşırı alkol kullanımıyla pozitif ilişki göstermekte; ideal ve olan erkeklik arasındaki fark ne kadar açılırsa alkol kullanımı gibi maladaptif baş etme yöntemleri de aynı ölçüde artmaktadır (Yang ve diğerleri, 2019).

Psikolojik sağlık boyutundan bakıldığında ise ECRS, gündelik yaşam stresinden yeme bozukluklarına uzanan, bireyin psikolojik sağlığını ve esenliğini olumsuz etkileyen pek çok değişkenle ilişkilidir (Iwamoto ve diğerleri, 2018; Reidy ve diğerleri, 2018). Erkeklerin, egemen erkeklik normlarına bağlılıkları arttıkça toplumsal olarak kendisinden bir erkek olarak beklenenleri karşılamadığını düşünmeye daha duyarlı hale geldikleri; bunun sonucunda da daha fazla psikolojik stres, sağlıksız beslenme davranışları, stresi yönetememe sorunları yaşadıkları görülür (Mesler ve diğerleri, 2022). Örneğin, erkeklik rollerinden kaynaklı stres seviyesi arttıkça genç erkeklerin gündelik hayatın beklentilerinden duydukları sıkıntı hissi de artmaktadır (Van Well ve diğerleri, 2005). Ek olarak, ideal erkekte beklenen ile kişinin olduğu/icra ettiği erkeklik arasında olumsuz anlamda bir fark varsa bu durum erkeklerin bedenlerinden ve kas kütlelerinden memnuniyetsizliğini de etkilemektedir (Abbas ve Karadavut, 2017; Cunningham ve diğerleri, 2020a; Cunningham ve diğerleri, 2020b; Grunewald ve diğerleri, 2022). Özellikle çapkın, kendine güvenen erkek mitini benimseyen erkeklerin cinsiyet rolü stresi artmakta ve bu durum, bedeni olumsuz algılama eğilimini yordamaktadır (Grunewald ve diğerleri, 2022). Bu stresle baş etmek adına sağlıklı bir duygusal düzenleme göstermeyen erkeklerin kas geliştirmeye yönelik egzersizleri erkekliği kısa sürede görünür kılmak adına dengesizce artırdığı görülmektedir (Cunningham ve diğerleri, 2020a; Cunningham ve diğerleri, 2020b). ECRS'nin yüksek olması, sosyal medya ve televizyonda idealleştirilen erkeklik imajına daha fazla maruz kalma gibi başka faktörlerle birlikte beden

imajına dair olumsuz duygulara yol açabilmekte ve erkekleri estetik operasyonlara yönlendirebilmektedir (Abbas ve Karadavut, 2017).

Hissedilen stres, kaygı veya beden memnuniyetsizliği ruh sağlığını etkileyen faktörler haline gelirken erkekler, stres ve kaygılarını anlatmak ve psikolojik yardıma başvurmak istememekte, başkaları tarafından feminen algılanma korkusu bu isteksizliklerine eşlik etmektedir (Berke ve diğerleri, 2022; Vogel ve Heath, 2015). Bu tutumlar erkeklerin cinsiyet rollerinin bağlayıcılığıyla birlikte düşünüldüğünde erkeklerin kadınlara kıyasla stresle maladaptif bir şekilde baş etmeye çalıştığı söylenebilir. Psikolojik yardım arayışına girmek, kadınsı ve güçsüz bir benlik olarak etiketlenmekte ve bu anlamda erkeklik rolleriyle olumsuz olarak ilişkilendirilmektedir (Booth ve diğerleri, 2019). Öz şefkati düşük, kendine karşı eleştirel davranan (self-coldness) ve cinsiyet rolü stresi yüksek olan erkeklerin yardım arama (örn., bir psikoloğa başvurma, terapi alma vb.) durumlarında kendilerini daha güçsüz/zayıf olduklarına dair etiketleme olasılıkları daha yüksek bulunmuştur (Booth ve diğerleri, 2019). Benzer şekilde, erkeklerin yeme bozukluklarını raporlama ve hatta bu konuda yardım alma davranışlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Erkeklik rollerinin getirdiği içselleştirilmiş etiketleme (örn., “yeme bozuklukları kadınsıdır.”) ve bu etiketlemenin beraberinde getirdiği toplumsal utanç, başkalarından gelecek olumsuz tepkiler, duygu ve sıkıntılarını paylaşmama eğilimi, nereden yardım alacağını bilememek gibi engeller bütüncül olarak düşünüldüğünde bu, egemen erkeklik normlarının erkekleri güçlü, dayanıklı ve “kadınsılık karşıtı” olarak idealleştirmesinden kaynaklanmaktadır (Bomben ve diğerleri, 2022). Kendi psikolojik süreçlerini izlemesi ve yardım talep etmesi toplumsal normlarla keskin bir şekilde yasaklanan erkekler, duygu ifadesi gerektiren durumlarla karşılaştıklarında daha fazla stres algılamakta ve dolayısıyla psikolojik esenlikleri de düşmektedir (Yeung ve diğerleri, 2015).

Erkeklerin yaşadığı rol stresi bireyin fiziksel ve psikolojik sağlığına olumsuz etki gösterdiği gibi, toplumsal ve kişiler arası ilişkilerde de etkisini olumsuz olarak göstermektedir. Alan yazındaki pek çok çalışma yüksek rol stresi olan erkeklerin kadına yönelik şiddeti erkekliği yeniden inşa etmek ve stresi azaltmak için bir iktidar aracı olarak kullandığını (Baugher ve Gazmararian, 2015; Berke ve Zeichner, 2016; Lisco ve diğerleri, 2015) ve ECRS'nin halk sağlığı ve kadın güvenliği açısından potansiyel bir risk faktörü olduğunu göstermektedir (Reidy ve diğerleri, 2014). Erkek cinsiyet rollerini yüksek düzeyde benimseyen erkekler kadınlara yönelik daha düşmanca tutumlar beslemekte; ancak bu tutumlar, erkeklik normlarını benimseyen erkeklerde erkek cinsiyet rolü stresi arttıkça daha görünür hale gelmektedir (Gallagher ve Parrott, 2011).

Erkek Cinsiyet Rolü Stresinin Ölçümü ve Uyarlama Çalışmaları

ECRS'yi ölçmek için alanda en fazla başvurulan ölçüm araçlarından biri de Erkek Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeğidir (Masculine Gender Role Stress Scale, Eisler ve Skidmore, 1987) (Berke ve Zeichner, 2016). ECRS ölçeği, Eisler ve Skidmore (1987) tarafından Amerika örnekleminde geliştirilmiştir. 40 madde ve beş faktörden oluşan bu ölçek, beş farklı erkeklik normuna işaret eden durumları kapsamaktadır. İlk faktör olan “Fiziksel Yetersizlik” bir erkeğin fiziksel ve cinsel olarak “erkekçe” görünmesi ve davranması gerektiğini söyleyen toplumsal beklentilerin karşılanmadığı durumları içermektedir (örn., bir spor müsabakasında kaybetmek, seks partneri bulamamak vb.). İkinci faktör olan “Duygusal İfadesizlik”, bir erkeğin duygularını başkalarının yanında ifade etmesine yönelik durumları içermektedir. Bu gibi durumlar bir başkasının yanında ağlamak, birine sevdiğini söylemek, duygularının incindiğini ifade etmek gibi toplum içinde erkeklerin kaçınması beklenen duygusal durumlara işaret etmektedir. Üçüncü faktör “Kadına Tabi Olmak”, bir kadının erkekten daha başarılı, daha zeki olabileceği durumları göstererek kadınların erkeklerin sosyal alandaki kontrol ve iktidarlarını sorgulatan durumları içermektedir. İşyerinde müdürünün bir kadın olması, bir müsabakada bir kadına yenilmek, romantik partnerin (eş veya sevgili) erkekten daha fazla para kazandığı durumları içermekte ve dolayısıyla bu durumlar üzerinden erkeğin stresinin yükseleceğini varsaymaktadır. Dördüncü faktör olan “Entelektüel Yetersizlik” kişinin rasyonel kapasitesinin yetersizliğini, kararsızlığını veya kalıpyargısal olarak bir erkekten beklenen hırslı olma durumlarını karşılayamadıkları farazi durumlara yer vermektedir. Örneğin, bu faktör altında kümelenen “Feminist bir kadınla konuşmak” entelektüel bir çekişme hissiyatı yaratan durumlardan birine işaret etmektedir. Beşinci ve son faktör olan “Performans Başarısızlığı” iş ve cinsellik olmak üzere iki ayrı alandaki performansa odaklanmaktadır. Eisler ve Skidmore (1987) bu iki ayrı alana ait eylemlerin başarı algısında birleştiğinden aynı faktörde yer aldığı öne sürmektedir.

Ağırlıklı olarak batı ülkelerinde ve Amerikan örnekleriyle kullanılan ölçeğin kısa versiyonları da geliştirilmiştir. Swartout ve arkadaşları (2015), üniversite öğrencileriyle yaptığı uyarlama çalışmasında ECRS ölçeğini 15 maddeye indirmiş ve beş faktörlü aynı yapının korunduğunu göstermiştir. Erkeklerin cinsiyet rollerinden kaynaklı hissettiği stres ve gerilimi aynı kuramsal arka plandan (bkz. Toplumsal Cinsiyet Rolü Gerilimi Paradigması) yola çıkarak farklı şekillerde ölçen çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Reidy ve arkadaşları (2014), erkeklik normlarının erkeklerden beklenti oluşturduğu durumları sormaktansa, kişinin erkeklik normundan ne kadar saptığını gösteren maddelerle stres ölçümü yapmışlardır. Geliştirdikleri Erkek Cinsiyet Rolü Tutarsızlığı Stresi Ölçeğinde (bkz. Masculine Gender Role Discrepancy Stress Scale) “Sıradan bir erkekten daha az erkeksi biriyim” “Arkadaşlarım kadar erkeksi

değilim” “Keşke daha erkeksi olsaydım” gibi maddeler 1 (Kesinlikle Katılıyorum)- 7 (Kesinlikle Katılmıyorum) ölçeği üzerinde değerlendirilmiştir. Bundan farklı olarak ECRS ölçeği, erkekleri rahatsız edebilecek toplumsal durumları açık olarak vermekte ve bu durumların ne ölçüde stres yaratabileceğini katılımcılara direkt olarak sormaktadır.

ECRS ölçeği 1987’den bu yana çoğunlukla Amerika örneklemelerinin oluşturduğu çalışmalarda kullanılmıştır (bkz. Baugher ve Gazmararian, 2015; Eisler ve diğerleri, 1988; Moore ve diğerleri, 2008). Ölçeğin farklı kültürlerde ve ülkelerde uyarlama çalışmaları oldukça sınırlıdır. Şimdiye kadar Çin’de (Tang ve Lau, 1995, 1996), Hollanda’da (Van Well ve diğerleri, 2005) ve Polonya’da (Kazmierczak, 2010) yapılan uyarlama çalışmalarına rastlanmıştır. Erkekliğe dair normların ve performansların kültürlere, zamana, bağlama ve ilişkilere göre farklılıklar gösterebileceği (Connell, 2005) düşünüldüğünde, bu ölçeğin farklı kültürlerde uyarlama çalışmalarını yapmak ve hatta yeni maddeler önermek oldukça önemlidir.

ECRS ölçeğinin farklı bir kültürde göstereceği faktör yapısı ve kültürel uygunluğu ilk kez Çin’de test edilmiştir (Tang ve Lau, 1996). Ölçeğin Çince versiyonu Tang ve Lau’nun 1995’te yaptığı çalışmada diğer ölçeklerle birlikte kullanılmış ancak Çince ölçeğin psikometrik değerleri bu çalışmada sunulmamış; ölçek bu çalışmada sadece yordayıcı değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre erkek hemşirelerin genel toplumsal cinsiyet normlarına dair kabulleri arttıkça ECRS de artış göstermiş; kadınlara kıyasla erkekler, fiziksel görünüş, cinsel iktidar, duygusal kısıtlılık ve iş yerinde başarılı olma gibi durumlarda daha fazla stres raporlamışlardır (Tang ve Lau, 1995). ECRS’nin Çince faktör yapısına bakıldığında orijinal beş faktörlü yapının korunmadığı, kültürel farklılıklar doğrultusunda üç faktörlü bir yapı gösterdiği bulunmuştur: Performans yetersizliği (performance failure), ikincilleştirilmek (inferiority) ve duygusal ifade kısıtlılığı (emotional inexpressiveness) (Tang ve Lau, 1996).

Tang ve Lau (1996)’nın üçlü faktör yapısı, orijinal beşli faktör yapısı ile birlikte Hollanda örneğinde de test edilmiştir (Van Well ve diğerleri, 2005). Van Well ve arkadaşlarının (2005) Hollandalı üniversite öğrencileriyle yürüttükleri bu çalışmada ECRS ölçeğinin orijinal beşli faktör yapısı, Tang ve Lau (1996)’nın önerdiği üçlü faktör yapısından daha iyi uyum göstermiştir. Ancak üçlü faktör yapısının uyum değerlerine bakıldığında (bkz. Van Well ve diğerleri, 2005, s. 275) performans yetersizliği, ikincilleştirilmek ve duygusal ifade kısıtlılığıyla açıklanan üçlü faktör yapısının da Hollanda kültüründe iyi uyum gösterdiği görülebilir.

Diğer bir kültürel uyarlama çalışması ise Polonya’da yapılmıştır (Kazmierczak, 2010). Bu çalışmada 1515 erkek ve kadından oluşan oldukça geniş bir toplum örnekleminde veri toplanmıştır. Kazmierczak (2010), orijinalinde 40 madde içeren ECRS ölçeğine Leh kültüründe erkekleri strese sokabilecek başka durumları da eklemek üzere yüz yüze

görüşmeler yapmıştır. Görüşmelerin bulgularına dayanarak yeni eklediği maddeleri de Lehçeden İngilizceye çevirerek tüm maddelerin olduğu bir form üzerinden yeni veri toplamıştır. Verinin hem orijinal beş faktörlü yapıya (Eisler ve Skidmore, 1987) hem de üç faktörlü (Tang ve Lau, 1996) yapıya uygunluğu test edilmiş; ECRS'nin Lehçede beş faktörlü orijinal yapıya daha uygun olduğu bulunmuştur.

ECRS ölçeğinin Türkçe olarak kullanıldığı bir çalışmaya da rastlanmaktadır. Abbas ve Karadavut (2017), plastik cerrahi yaptıran erkeklerle çalıştıkları araştırmalarında ECRS ölçeğini 40 madde olarak Türkçeye çevirerek kullanmışlardır. Ancak bu makalede ölçek uyarlama çalışması yapılmamış ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği hakkında bir analiz sunulmamıştır. Bu çalışma dışında Türkiye'de Eisler ve Skidmore'un (1987) ölçeğini uyarlayan başka bir çalışma görülmemekle beraber, Bayar ve arkadaşlarının (2018), erkek cinsiyet rolü stresini ölçmeyi hedefleyen yeni ölçek maddeleri hazırlayarak geliştirdiği bir ölçek de mevcuttur. Ancak bu ölçek, yazarlar tarafından Türkçe olarak geliştirilmiş ve orijinal ECRS ölçeği ile olan ilişkisine bakılmamıştır. Bu nedenle ECRS'nin Türkçeye uyarlanması psikoloji alan yazınında ECRS'yi kullanan diğer çalışmalarla kültürlerarası karşılaştırma yapabilmek ve Türkiye'deki erkeklerin cinsiyet rolü temelli stres kaynaklarını anlamak adına alan yazındaki bir ihtiyacı da karşılayacaktır.

Bu nedenle bu araştırmanın ilk amacı ECRS'nin Türkçe uyarlamasını yaparak, faktör yapısının ve maddelerinin Türkiye örneklemindeki uyumunu ortaya koymaktır. Bu bağlamda ECRS ölçeğinin yapı geçerliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile ortaya konacaktır. Araştırmanın ikinci amacı ise, ölçeğin ölçüt geçerliğine dair bulgular sunarak psikometrik özelliklerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda ECRS'nin öfke, kaygı, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, esenlik ve yaşam doyumu değişkenleri ile olan ilişkisi incelenecektir. ECRS ile öfke, kaygı ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri arasında pozitif yönde bir ilişki beklenirken; yaşam doyumu ve esenlik arasında negatif yönde bir ilişki beklenmektedir.

Yöntem

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini Türkiye'de yaşayan 18 - 60 (Ort. = 22.17, SS = 3.42) yaş arası 408 erkek oluşturmaktadır (demografik bilgiler için bkz. Tablo 1). Araştırmanın verisi kâğıt kalem anket uygulaması ve bir çevrimiçi veri toplama platformu olan Qualtrics aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın katılımcılarına olasılığı bilinmeyen kolaylıkla bulunabilen örnekleme yoluyla ulaşılmıştır. Yüz yüze anketler Türkiye'nin farklı illerinden bazı devlet üniversitelerindeki öğrencilere ekstra puan karşılığında uygulanmıştır (N = 119). Bu uygulamaları yapmadan önce derslerin sorumlu öğretim üyeleriyle e-posta yoluyla iletişime geçilmiş, kabulleri doğrultusunda ekstra puan listeleri dönem sonunda alınmak karşılığında

araştırma materyalleri kendilerine iletilmiştir. Diğer katılımcılara (N = 276) ise farklı sosyal medya kanalları ve bireysel iletişim kanalları aracılığıyla ulaşılmış ve katılım karşılığı herhangi bir dönüt vaat edilmemiştir. Bu iki grubun verileri birleştirilmeden önce Bağımsız Gruplar T-Test analizi ile ECRS ölçeği toplam puanı üzerinde karşılaştırılmıştır. Bulgulara göre verileri kalem-kağıt aracılığıyla elde edilen grup ile çevrimiçi olarak elde edilen grup ECRS toplam puan ($t(393) = .34, p = .74$) ve alt faktörleri üzerinde farklılaşmamaktadır ($t(393) = -1.05$ performans yetersizliği, -1.39 madun olma, $.90$ duygusal durumlarla yüzleşme, p değerleri $> .05$). Bu nedenle 395 katılımcının verisi grup gözetmeden beraber yorumlanmıştır.

Tablo 1.

Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişkenler		Sıklık	%
Cinsiyet	Erkek	395	
Eğitim Düzeyi	Lise	287	73.4
	Yüksek Okul	4	1.0
	Üniversite	93	23.8
	Yüksek Lisans	6	1.5
	Doktora	1	.30
Eğitim statüsü	Öğrenci	260	65.8
	Öğrenci Değil	13	3.3
	Cevap vermeyen	122	30.9
Medeni Durum	Bekar	384	98.2
	Evli	7	1.8
Algılanan Sosyal Sınıf	Alt	11	2.8
	Alt-Orta	59	15.2
	Orta	195	50.3
	Orta-Üst	118	30.4
	Üst	5	1.3

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Katılımcılara cinsiyetleri, yaşları, doğdukları ve en uzun yaşadıkları yer, eğitim düzeyleri, halen öğrenci olup olmadıkları, medeni durumları ve algılanan sosyal sınıfları sorulmuştur (bkz. Tablo 1).

Erkek Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği. Eisler ve Skidmore (1987) tarafından geliştirilen ve bu çalışmada Türkçeye uyarlaması yapılan ölçek erkeklerde toplumsal cinsiyet normlarının yarattığı beklentilerin karşılanmaması gibi duygusal, davranışsal ve bilişsel durumları içeren 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin beş farklı alt ölçeği farklı uyumsuzluk durumlarına işaret etmekte ve bu durumlar karşısında ne ölçüde stres hissedebilecekleri 1 (hiç stresli hissetmem) – 5 (çok stresli hissedirim) Likert tipi ölçek üzerinde ölçülmüştür: Fiziksel yetersizlik (9 madde, $\alpha = .73$), duygularını ifade etme (7 madde, $\alpha = .67$), kadına itaat etme (9

madde, $\alpha = .80$), entelektüel olarak zayıf hissetme (7 madde, $\alpha = .72$) ve performans eksikliği (8 madde, $\alpha = .78$) (Açımlayıcı faktör analizi sonrası iç tutarlık değerleri için Bkz. Tablo 4). Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması bu çalışma kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Durumluk-Sürekli Öfke Ölçeği. Spielberger (1988)'in geliştirdiği 34 maddelik ölçek kişilerin o anda ve genel olarak ne ölçüde öfkeli olduklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ancak bu çalışmada yalnızca sürekli öfkeyi ölçen ilk 10 madde (örn., “Kızgın mizaçlıyım.”, $\alpha = .84$) ve durumluk öfkeyi ölçen sonraki 10 madde (örn., “Öfkeli olduğumda veya kızdığımda öfkemi kontrol ederim”, $\alpha = .66$) kullanılmıştır (Türkçe form: Özer, 1994). Her iki alt boyuta ait maddeler de 1 (hiç) – 4 (tümüyle) Likert tipi ölçek üzerinde puanlanmıştır. Puanlar arttıkça kişinin öfke seviyesinin de arttığı anlaşılır. Ölçeğin bu çalışma kapsamında bulunan iç tutarlık değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri. Orijinali Spielberger ve diğerleri (1983) tarafından geliştirilen ölçek 40 maddeden oluşmaktadır (Türkçe uyarlama çalışması için bkz. Öner ve LeCompte, 1985). Durumluk kaygıyı ölçen 20 (örn., “Şu anda sakinim.”, $\alpha = .93$) ve sürekli kaygıyı ölçen 20 maddeden (örn., “Genellikle keyfim yerindedir.”, $\alpha = .88$) oluşmaktadır. Bu maddeler 1 (hemen hemen hiçbir zaman)- 4 (hemen her zaman) Likert tipi ölçek üzerinde cevaplanmakta ve yüksek puanlar kişinin kaygısının fazla olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin bu çalışma kapsamında bulunan iç tutarlık değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği. Türkiye'deki geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine olan inancı ölçen ölçek 38 maddeden oluşmaktadır (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Ölçek eşitlikçi cinsiyet rolleri, kadın cinsiyet rolleri, evlilikle ilgili cinsiyet rolleri, geleneksel cinsiyet rolleri ve erkek cinsiyet rolleri olmak üzere beş ayrı boyut içermektedir. Ancak bu çalışmada alt boyutlar ayrı değişken olarak kullanılmamış, 38 maddenin (örn., “Evin reisi erkektir.”) tamamının ortalaması alınarak genel bir toplumsal cinsiyet rolleri değişkeni oluşturulmuştur ($\alpha = .95$). Ölçek maddeleri 1 (kesinlikle katılmıyorum) – 5 (Kesinlikle Katılıyorum) Likert tipi ölçek üzerinde yanıtlanmakta ve yüksek puanlar kişinin geleneksel ve egemen toplumsal cinsiyet rollerini daha çok benimsediği anlamına gelmektedir. Ölçeğin bu çalışma kapsamında bulunan iç tutarlık değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Yaşam Doyumu Ölçeği. Beş madde ile kişinin kendi hayatından ne kadar doyum aldığını ölçen ölçek (Diener ve diğerleri, 1985) İmamoğlu (2004) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır (örn., “Eğer hayatımı yeniden yaşasaydım, hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.”). Ölçek maddeleri 1 (Kesinlikle katılmıyorum) – 7 (Kesinlikle katılıyorum) Likert tipi ölçek üzerinde puanlanmakta ve artan puanlar kişinin kendi yaşamından memnun olduğuna işaret etmektedir ($\alpha = .85$). Ölçeğin bu çalışma kapsamında bulunan iç tutarlık değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Psikolojik Esenlik Ölçeği. Bu ölçek bireyin esenliğini psikolojik esenlik, otonomi, bireysel büyüme, kişinin çevresi üzerindeki kontrolü, hayatta bir amacının olması, olumlu ilişkiler kurma ve kendini kabullenme olmak üzere beş boyut üzerinden ölçmeyi hedefler (Ryff ve Keyes, 1995; Türkçe Form: İmamoğlu, 2004). Toplamda 18 maddeden (örn., “Hayatı gün be gün yaşar, aslında geleceği düşünmem.”) oluşan ölçek bu çalışma kapsamında genel esenlik olarak ortalama puan alınarak kullanılmış ($\alpha = .74$), boyutları ayrı değişkenler olarak ele alınmamıştır. Ölçek maddeleri 1 (Kesinlikle katılmıyorum) – 7 (Kesinlikle katılıyorum) Likert tipi ölçek üzerinde puanlanmakta ve artan puanlar psikolojik esenliğin arttığını göstermektedir

İşlem

Orijinali 40 maddeden oluşan ölçeğin Türkiye örnekleme ve Türkçeye uygun çevirisini gerçekleştirebilmek adına birkaç adım takip edilmiştir. İlk olarak, ölçeğin İngilizceden Türkçeye çevirisi hem araştırmamanın yazarı tarafından hem de toplumsal cinsiyet alanında çalışan bir mütercim tercüman tarafından yapılmıştır. Sonrasında bu iki çeviri dosyası İngilizce maddelerle birlikte, bir dil bilimci tarafından karşılaştırılmış ve Türkçe maddeler araştırmacı ile üzerinden geçilerek son haline getirilmiştir. İkinci adım olarak, ölçek Türkçeden İngilizceye çevrilmiş; bu işlem iki dilli bir sosyal psikolog tarafından gerçekleştirilmiştir. Son olarak ölçeğin orijinal İngilizce formu ile ters çeviri yapıldıktan sonraki İngilizce formu başka bir dil bilimci tarafından karşılaştırılmış ve büyük ölçüde aynı bulunmuştur. Farklı çevrilen birkaç kelime Türkiye kültürü ve dilin gündelik kullanımına göre yenilenmiş ve çeviri süreci sonlandırılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce bir devlet üniversitesinin insan araştırmaları etik kurulundan izin alınmıştır. Yaklaşık 30 dakika süren çalışmanın gündelik hayatın getirebileceği kaygı ve stres düzeyi dışında ekstra bir riski bulunmamaktadır. Bu bilgiler onam formunda katılımcılara da sunulmuş ve gönüllü katılımlarını onayladıkları durumda araştırmaya devam etmişlerdir.

Bulgular

Temel Analizlere Hazırlık

Araştırmamanın verileri, verilerin doğruluğu, kayıp veriler ve uç değerler açısından incelenmiş ve sonrasında normallik ve doğrusallık varsayımları test edilmiştir. Veri temizliğine dair tüm analizler SPSS 25.00 paket programı ile tamamlandıktan sonra, açıklayıcı faktör analizleri JASP programında yürütülmüştür. 505 katılımcı ile başlanan veri temizliği için ilk olarak tamamına yakını eksik olan veriler silinmiş (kalan $N = 467$), sonrasında 467 katılımcının %5'inden fazla ($N = 23.35$) kayıp veri içeren değişkenler tespit edilmiş ve

tamamında kayıp olan veriler silinmiştir (kalan N = 441), kalan kayıp veriler doğrusal eğilim ortalaması ile doldurulmuştur. Sonrasında faktör analizine dahil edilecek henüz gruplanmamış 40 madde üzerinden çok değişkenli uç değerler hesaplanmıştır ($\chi^2(40) = 73.41$, $p < .001$). Belirtilen değerler doğrultusunda 20 kişinin verisi çok değişkenli uç değer olarak tespit edilmiş ve veri dosyasından silinmiştir (kalan N = 421). Tek değişkenli uç değerlere bakıldığında z değeri ± 3.29 değerinin üzerinde olan toplamda 26 kişinin verisi daha veri setinden çıkarılmıştır (N = 395). Uç değer analizleri tamamlandıktan sonra verinin normal dağılım varsayımları 40 maddenin çarpıklık ve basıklık değerleri ile PP ve QQ grafikleri aracılığıyla incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013, sf. 79-80) çarpıklık ve basıklık değerlerinin sıfırdan ne kadar saptığının normallik grafikleri üzerinden incelenmesini önermektedir. Buna göre Madde 2, 5, 8, 33, 36'nın normallik varsayımını karşılamadığı görülmüştür. Bu maddeler faktör analizine dahil edilmemiştir.

Ölçeğin Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Erkek cinsiyet rolü stresi ölçeğinin Türkçede ve Türkiye kültüründeki faktör yapısını keşfetmek adına önce JASP programında Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Sonrasında elde edilen yapının uygunluk değerlerini görmek adına da AMOS 21 programında Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Yukarıda normallik değerleri dışında kaldığı için analize dahil edilmeyen beş madde çıkarıldığında, orijinalinde 40 madde olan ölçek AFA'da 35 madde olarak dahil edilmiştir.

35 maddelik ECRS ölçeğinin açıklayıcı faktör analizi Promax rotasyonu ile gerçekleştirilmiştir. Örneklemin ve değişkenler arası korelasyonun faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi kullanılmıştır. Buna göre, .87 (KMO > .60) olan KMO katsayısı 395 kişilik örneklemin AFA için uygunluğuna işaret etmektedir (Kaiser, 1974). Bartlett'in küresellik testinin anlamlı değeri de korelasyon matrisinin faktörlenebilirliğini göstermiştir, $\chi^2(595) = 4381.73$, $p < .001$ (Bartlett, 1954).

ECRS ölçeğinin orijinali beş faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır (Eisler ve Skidmore, 1987). Bu nedenle ölçeğin beş faktörlü bir yapıya ayrılıp ayrılmadığını görmek adına ilk faktör analizi beş faktörlü yapı zorlanarak gerçekleştirilmiş ve .30 değerinin üzerindeki maddelerin faktöre yüklenmesine izin verilmiştir. Buna göre, beş faktörlü yapı toplamda % 35.86 varyans açıklamıştır. Ancak ilk iki faktör maddelerin çoğunu içerirken üçüncü (3 madde), dördüncü (4 madde) ve beşinci (2 madde) faktörler az sayıda madde içermiş ve çapraz yüklenen maddeler barındırmıştır. Ayrıca toplamda dokuz madde (madde 37, 19, 22, 28, 16, 17, 24, 12, 4) hiçbir faktöre yüklenmemiş; beş madde ise .30 - .40 arasında düşük bir değerle yüklenmiştir. Buna göre orijinal beş faktörlü ölçek yapısının Türkiye örnekleminde açıklayıcı olmadığına karar

verilmiştir. Bu nedenle yeni faktör yapısı, faktör sayısında bir belirleme yapılmadan, AFA'nın önerdiği faktör yapısı adım adım incelenerek araştırılmıştır. Faktör yapısını belirlemek için paralel analiz sonuçları ve yamaç parsel grafiği kullanılmıştır.

JASP programında gerçekleştirilen AFA'da faktör yapısı belirlenirken paralel analiz ve Promax rotasyonu kullanılmıştır. Maddelerin faktöre yüklenme kesme noktası olarak da .30 değeri referans alınmıştır. Buna göre, AFA ilk adımda yedi faktör önermiş, ancak 11 madde kesme değerinin altında kalmıştır (Madde 20, 4, 6, 12, 16, 17, 19, 24, 28, 29, 37, 38). Yedi faktör toplamda % 41 varyans açıklamıştır. Faktörlerin dağılımına bakıldığında faktörlerin madde sayılarının iki ile beş arasında değiştiği görülmüştür. Bir sonraki adımda kesme değerinin altında kalan maddeler teker teker analizden çıkarılmış ve analiz tekrarlanmıştır. Bu adımda AFA altı faktörlü bir yapı önermiş (açıklanan varyans = % 48) ancak faktör 1 (6 madde), faktör 2 (5 madde) ve faktör 4 (4 madde) dışındaki üç faktörün ikişer madde içerdiği ve faktör olmaya uygun görülmediği tespit edilmiştir. Bu aşamada paralel yamaç parsel grafiği en keskin kırılımı üç faktör için göstermiştir. Kalan maddelerin içeriği kuramsal ve kavramsal olarak incelendiğinde üç faktörlü yapıya uyum sağlayacağına karar verilmiş ve kalan maddeler üç faktörlü yapı için test edilmiştir.

Son adımda AFA, üç faktörlü yapı üzerinden maddeler üzerindeki varyansın % 34.3'ünü açıklamıştır. Faktörlerin madde sayıları ve açıkladıkları varyanslar netleştirilmeden önce, maddelerin ortak yük (communality) değerlerine, madde-toplam korelasyonlarına ve iç tutarlık analizlerinde silindikleri durumda yaratacakları değer artışı/düşüşüne de bakılmıştır. Buna göre üçüncü faktöre en son .31 değeriyle yüklenen Madde 4 düşük ortak yük değeri (.16) ve madde-toplam korelasyonu ($r = .24$) sebebiyle faktörden çıkarılmıştır. Buna göre ilk faktör 10 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın % 22.9'unu açıklamaktadır. İkinci faktör dokuz maddeden oluşmakta ve toplam varyansın % 7.6'sını açıklamaktadır. Üçüncü faktör ise dokuz madde içermekte ve toplam varyansın % 3.8'ini açıklamaktadır.

İlk faktör, orijinal ölçeğe uygun şekilde "Performans Yetersizliği" faktörüdür ve dokuz maddeden oluşmaktadır. Bu faktörde erkeklerin performans yetersizliği ve fiziksel yetersizlik yaşadıkları/hissettikleri durumlar sunulmakta ve bu durumlardan ne ölçüde rahatsızlık duyulacağı sorulmaktadır. Orijinal ölçekte iki ayrı alt faktör olarak ayrılan performans başarısızlığı (bkz. performance failure) ve fiziksel yetersizlik (bkz. physical inadequacy) faktörlerinin maddeleri Türkiye örnekleminde tek bir faktör altında toplanmıştır. İkinci faktör, orijinal ölçekte "kadına tabi olma" (bkz. subordination to women) faktörü altındaki pek çok maddeyi içermekle birlikte madde 11 ("Başkası tarafından eşcinsel olarak algılanmak"), 21 ("Kadınları davranışlarınızın olduğunun düşünülmesi") ve 29 ("Başkalarının, sizin fazla duygusal olduğunuzu söylemesi") gibi kadına tabi olma dışında erkeği "başkalarının"

gözünden düşürebilecek durumlara da işaret etmektedir. Bu nedenle bu faktör daha geniş bir çatı kavram altında toplanıp, “Madun Olma” olarak adlandırılmıştır. On maddeden oluşan bu faktör kadınların erkeklerden sosyal veya ekonomik olarak daha iyi bir pozisyonda olduğu ve erkeklerin toplumun kadınsı atfettiği şekilde algılandığı ve dolayısıyla kırılğan erkeklik kuramının (Vandello ve Bosson, 2013) işaret ettiği başkalarının gözünde erkeklığın yitirilmesi ve onay arama motivasyonlarını yansıtabilecek durumları içermektedir. Üçüncü ve son faktör ise orijinal ölçekten farklı olarak “Duygusal Durumlarla Yüzleşme” olarak adlandırılmıştır. Dokuz maddeden oluşan bu faktör, bir erkeğin başkalarının ve kendi duyguları ile temas ettiği, beden algısı, cinsellik, rekabet durumlarındaki başarısızlığın yaratabileceği duygusal gerginliği içeren durumlarda ne derecede strese gireceğini ölçmektedir. Son durumda 28 maddeden oluşan üç faktörlü ECRS ölçeğine dair faktör yükleri, ortak yükleri (communalities), madde-toplam korelasyon değerleri, maddelerin ortalama ve standart sapma değerleri, alt ölçeklerin iç tutarlık katsayıları ve güven aralıkları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Erkek Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Maddelerin Faktör Yükleri

Madde	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Ortak Yük	Madde-Toplam	Ort.	SS
Faktör 1: Performans Yetersizliği							
20 Cinsel olarak işlevsiz olmak	0.76	-0.01	-0.15	0.49	0.42	3.99	1.07
30 İstedığınız halde cinsel olarak uyarılamamak	0.65	-0.01	-0.03	0.48	0.43	3.85	1.11
35 İş yerinde terfi alamamak	0.57	-0.14	0.17	0.41	0.44	3.34	1.05
40 İşinizden kovulmak	0.57	-0.09	0.07	0.40	0.40	4.37	0.76
10 Yeterince para kazanamamak	0.59	0.03	-0.04	0.35	0.42	3.86	0.97
15 İşinizde başarılı olmak için gerekli becerilerinizin olmadığını fark etmek	0.50	-0.14	0.10	0.31	0.34	4.02	0.86
31 Erkeklerle olumsuz yönde kıyaslanmak	0.47	0.10	0.25	0.49	0.61	3.05	1.17
1 Fiziğinizin iyi olmadığını hissetmek	0.34	-0.04	0.24	0.29	0.40	3.18	1.01
6 Cinsel ilişki için partner bulamamak	0.34	0.05	0.17	0.33	0.41	2.93	1.22
Faktör 2: Madun Olma							
11 Başkası tarafından eşcinsel olarak algılanmak	0.42	0.72	-0.41	0.63	0.50	3.04	1.30
7 Patronunuzun bir kadın olması.	-0.22	0.65	0.14	0.45	0.43	1.50	0.78
9 Karşı cinsten birinin durumu kontrol altına almasına müsaade etmek	-0.05	0.63	-0.02	0.37	0.41	1.96	1.05
13 Sizden daha fazla kazanan biriyle evlenmek	-0.06	0.61	0.07	0.46	0.46	2.10	1.16
23 Oyunda bir kadın tarafından mağlup edilmek.	-0.13	0.57	0.29	0.52	0.55	1.68	0.92
21 Kadınsı davranışlarınızın olduğunun düşünülmesi	0.46	0.62	-0.33	0.66	0.53	3.07	1.28

Tablo 2. (devam)

3	İşyerinde bir kadının sizden daha başarılı olması	-0.18	0.54	0.13	0.38	0.37	1.70	0.94
18	Sizden daha başarılı biriyle beraber olmak	-0.10	0.49	0.29	0.54	0.52	2.00	1.04
38	Sizden daha uzun biriyle beraber olmak	0.15	0.34	0.12	0.28	0.46	2.32	1.23
29	Başkalarının, sizin fazla duygusal olduğunuzu söylemesi	0.05	0.31	0.29	0.34	0.50	2.02	0.99
Faktör 3: Duygusal durumlarla yüzleşme								
34	Sizden daha zeki insanlarla beraber çalışmak	0.00	0.05	0.55	0.43	0.46	2.22	1.15
32	Üzgün bir erkek arkadaşınızı teselli etmek	0.08	-0.12	0.52	0.31	0.38	1.85	0.95
17	Bir şeyden korktuğunuzu kabul etmek	0.13	-0.11	0.49	0.33	0.40	2.28	1.06
27	Ağlayan bir kadınla konuşmak	-0.07	0.05	0.47	0.37	0.35	2.40	1.25
14	Sizden daha hırslı insanlarla beraber çalışmak	-0.06	0.14	0.41	0.30	0.38	3.01	1.25
26	Bir arkadaşınızdan daha az atletik görünmek	0.13	0.16	0.41	0.46	0.54	2.19	1.08
25	Sevgiliniz istediğinde, cinsel ilişkiye giremeyecek kadar yorgun olmak	0.04	0.21	0.35	0.34	0.46	2.62	1.17
16	Bir spor müsabakasında yenilmek	0.01	0.11	0.36	0.31	0.36	2.92	1.19
12	Birisine, söylediklerinden dolayı incinmiş olduğunuzu dile getirmek	0.17	0.05	0.30	0.28	0.41	2.86	1.14
Cronbach α		.81	.84	.74				
% 90 GA		.78-.83	.81-.86	.70-.78				

*GA = Güven Aralığı; Ort. = Ortalama; SS : standart sapma

28 maddelik ölçeğin elde edilen üç faktörlü faktör yapısının eldeki veriye uyumunu doğrulamak adına AFA'ya ek olarak Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) de uygulanmıştır. DFA, Maximum Likelihood tahmin yöntemi kullanılarak AMOS 21 paket programında gerçekleştirilmiştir. Model uyumunun yeterliliği ki-kare (χ^2) uyum iyiliği istatistikleri ve χ^2 / df oranı açısından değerlendirilmiştir. χ^2 değerinin sıfıra yakın olması ve p değerinin anlamlı olmaması ile χ^2 / df oranının 2 veya 3 olması iyi bir uyuma işaret etmektedir (Bollen, 1989). Ancak ki-kare istatistikleri örneklem büyüklüğüne aşırı duyarlı olabilmektedir. Bu nedenle, karşılaştırmalı uyum endeksi (CFI) ve % 90 güven aralıklı yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA), Tucker-Lewis Endeksi (TLI) ve Akaike bilgi kriteri (AIC) gibi alternatif istatistikler kullanılmıştır (Kline, 2005). Buna göre, RMSEA'nın .06'nın altında olması; %90 Güven Aralığının (GA) 0 ile .10 arasında olması, TLI değerinin .08'in altında olması ve CFI'nin .90'ın üzerinde olması iyi bir model uyumuna işaret etmektedir (Hu ve Bentler, 1999). İç içe geçmemiş (non-nested) modelleri karşılaştırmak için, daha küçük değerlere sahip AIC istatistikleri verilere daha iyi uyum sağlandığını gösterir (Kline, 2005). Ölçeğin üç faktörlü yapısı belirtilen uyum ve karşılaştırma değerleri kullanılarak test edilmiştir.

Açımlayıcı faktör analizinden sonra 35 maddeden 28 maddeye düşen erkek cinsiyet rolü stresi ölçeğinin üç faktörlü yapısı elde edilen veri üzerinde de doğrulanmıştır. Elde edilen değerlere bakıldığında ölçeğin üç faktörlü yapısı veri ile iyi düzeyde uyum göstermiştir (bkz. Tablo 3). Üç faktörlü ölçek modeli tek faktörlü yapıyla ve doğrulayıcı faktör analizinin önerdiği modifikasyon indekslerinin uygulandığı dokuz ayrı modelle kıyaslanmıştır. Tablo 3'te de görüleceği üzere, üç faktörlü ölçek yapısı tek faktörlü ölçek yapısına göre daha iyi uyum değerleri sunmaktadır (ki kare anlamlılık testleri için bkz. Tablo 3). DFA'nın önerdiği modifikasyon endeksleri incelendiğinde farklı değişkenlerin hata varyansları arasında korelasyon eklemenin uyumu iyileştireceği görülmüştür. Önerilen modifikasyonlar ölçek maddeleri dikkatle okunduktan sonra kuramsal olarak da ilgili görüldüğü takdirde uygulanmıştır. Bu doğrultuda, önerilen modifikasyonlar en yüksekten en düşük değerlere sıralandıktan sonra, en yüksek ki-kare değişimini verecek olandan başlayarak sırayla uygulanmıştır. Modelde toplamda sekiz modifikasyon yapılmış; bu modifikasyonlar yalnızca aynı faktörün indikatörlerine ait hata varyanslarında uygulanmıştır. Farklı faktörlerin indikatörlerini ve o indikatörlerin hata varyanslarını birbiriyle ilişkilendirmek model tanımlamada önerilmediğinden (Kenny ve diğerleri, 1998) bu modifikasyonlar uygulanmamıştır. DFA sonrasında Model 9'un faktör yükleri incelendiğinde tüm maddelerin standardize edilmemiş katsayılarının $p < .001$ seviyesinde anlamlı olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 4).

Tablo 3.

Erkek Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeğinin Uyum Değerleri

	x ²	df	x ² /df	TLI	CFI	RMSEA	90% GA	AIC	Δx ²	SRMR	Mod.
Tek Faktör	1784.82	350	5.09	.54	.57	.10	.09;.11	1896.82		.09	yok
Model 1	1271.96	347	3.66	.70	.73	.08	.08;.09	1445.96		.08	yok
Model 2	1031.192	346	2.98	.79	.80	.07	.66;.08	1207.19	240.76**	.08	e10 & e15
Model 3	972.72	345	2.82	.79	.81	.07	.06;.07	1150.72	58.47**	.07	e1 & e2
Model 4	932.959	344	2.71	.81	.83	.07	.06;.07	1112.95	39.76**	.07	e20 & e24
Model 5	897.25	343	2.62	.82	.84	.06	.06;.07	1079.25	35.71**	.07	e21 & e23
Model 6	865.58	342	2.53	.83	.85	.06	.06;.067	1049.57	31.67**	.07	e3 & e4
Model 7	838.39	341	2.46	.84	.85	.06	.06;.07	1024.39	27.18**	.07	e13 & 17
Model 8	819.593	340	2.41	.84	.86	.06	.05;.06	1007.59	18.79**	.07	e22 & e27
Model 9	807.632	339	2.38	.85	.86	.06	.05;.06	997.63	11.96**	.07	e11 & 16

Not: Tüm modeller tek faktörlü null modele karşı üç faktörlü yapı ile test edilen alternatif modellerdir. Her bir model bir önceki modelle kıyaslanmış ve ki-kare anlamlılık testinin sonuçları onuncu sütunda sunulmuştur. Mod. = Modifikasyon, N = 395; * $p < .05$

Tablo 4.

Doğrulamalı Faktör Analizi Sonrası Maddelere Ait Standardize Edilmemiş Regresyon Katsayıları ve Anlamlılık Değerleri

			Katsayı	SH	
Madde20	<---	Performans Yetersizliği	1.01	0.09	
Madde30	<---	Performans Yetersizliği	0.97	0.11	***
Madde35	<---	Performans Yetersizliği	0.65	0.08	***
Madde40	<---	Performans Yetersizliği	0.90	0.10	***
Madde10	<---	Performans Yetersizliği	0.69	0.09	***
Madde15	<---	Performans Yetersizliği	1.29	0.13	***
Madde31	<---	Performans Yetersizliği	0.82	0.10	***
Madde1	<---	Performans Yetersizliği	0.95	0.13	***
Madde6	<---	Performans Yetersizliği	1.00		***
Madde11	<---	Madun Olma	0.78	0.09	
Madde7	<---	Madun Olma	0.96	0.12	***
Madde9	<---	Madun Olma	1.11	0.14	***
Madde13	<---	Madun Olma	1.04	0.12	***
Madde23	<---	Madun Olma	0.96	0.08	***
Madde21	<---	Madun Olma	0.79	0.10	***
Madde3	<---	Madun Olma	1.02	0.12	***
Madde18	<---	Madun Olma	0.94	0.13	***
Madde38	<---	Madun Olma	0.81	0.11	***
Madde29	<---	Madun Olma	1.00		***
Madde34	<---	Güçsüz Olma	0.72	0.11	
Madde32	<---	Güçsüz Olma	0.85	0.12	***
Madde17	<---	Güçsüz Olma	0.87	0.14	***
Madde27	<---	Güçsüz Olma	0.86	0.12	***
Madde14	<---	Güçsüz Olma	1.16	0.14	***
Madde26	<---	Güçsüz Olma	1.10	0.15	***
Madde25	<---	Güçsüz Olma	0.84	0.14	***
Madde16	<---	Güçsüz Olma	0.85	0.13	***
Madde12	<---	Güçsüz Olma	1.01	0.09	***

*** $p < .001$; SH = Standard Hata

Ölçeğin Güvenirliğine Dair Bulgular

ECRS ölçeğinin güvenirliliği iç tutarlık katsayısı aracılığıyla gösterilmiştir. JASP istatistik programı aracılığıyla yapılan iç tutarlık analizine göre 28 maddelik tüm ECRS ölçeğinin iç tutarlık katsayısı .70 kriterinin üzerindedir ($\alpha = .86$) ve iyi iç tutarlık değeri aralığındadır (Schmitt, 1996). Ölçeğin üç ayrı alt boyutuna dair alfa değerlerine bakıldığında, performans yetersizliği faktörü için .81, madun olma için .84 ve duygusal durumlarla yüzleşme faktörü için .74 olduğu görülmektedir. Her bir alt faktöre ilişkin analizlerde, madde

silindiğinde alfa katsayısındaki değişim de istenmiş, ancak faktörlere ait maddelerin hiçbiri silinse de alfa katsayısını yükseltmeyeceğinden faktör içeriklerinde değişikliğe gidilmemiştir.

Ölçüt Geçerliğine İlişkin Bulgular

Erkek cinsiyet rolü stresi (E CRS) ölçeğinin ölçüt geçerliğini gösterebilmek adına toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği, sürekli ve durumluk kaygı, sürekli ve durumluk öfke envanterleri; yaşam doyumu ölçeği ve esenlik ölçeği kullanılmıştır. Eisler ve Skidmore (1987) orijinal ölçek makalesinde ölçeğin stresi ölçüp ölçmediğini anlamak adına kriter olarak durumluk ve sürekli kaygı ve öfke ölçeklerini kullanmışlar ve E CRS'nin genel olarak öfke ile ilişkisini orta seviye ($r = .54$), durumluk kaygı ($r = .23$) ve sürekli kaygı ($r = .22$) ile ilişkisini düşük seviye olarak raporlamışlardır (bkz. Eisler ve Skidmore, 1987). Bu çalışmada da ölçeğin orijinal psikometrik özelliklerini ve ilişkilerini gözeterek aynı ölçekler uygulanmıştır. Buna göre erkeğe atfedilen toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı duygusal stresi işaret etmesi adına kaygı ve öfke ölçekleriyle düşük veya orta seviyede anlamlı ilişki beklenmiş ve beklentilere uygun ilişkiler bulunmuştur (bkz. Tablo 5).

Tablo 5.

Erkek Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeğinin Diğer Ölçeklerle Olan Korelasyonu

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Performans Yetersizliği	1									
2	Madun Olma	.40**	1								
3	Duygusal durumlarla yüzleşme	.51**	.54**	1							
4	Sürekli Kaygı	.28**	.21**	.36**	1						
5	Durumluk Kaygı	.22**	.14**	.34**	.70**	1					
6	Sürekli Öfke	.29**	.31**	.31**	.28**	.18**	1				
7	Durumluk Öfke	.18**	-.02	0.08	.29**	.22**	.25**	1			
8	Toplumsal Cinsiyet Roller	-.03	.53**	.15**	.12*	0.06	.23**	-0.03	1		
9	Yaşam Doyumu	-.17**	-.07	-.16**	-.55**	-.43**	-.13**	-.18**	-.01	1	
10	Esenlik	-.15**	-.20**	-.29**	-.63**	-.46**	-.20**	-0.06	-.24**	.53**	1
	Ort.	3.62	2.14	2.48	2.21	1.96	2.05	2.42	1.66	4.27	4.32
	SS.	.65	.69	.65	.47	.50	.54	.27	.57	1.23	.54
	α	.81	.84	.74	.93	.89	.83	.63	.95	.85	.78

** $p < .001$ * $p < .05$; Ort. = Ortalama, SS = Standart Sapma; α = Cronbach Alfa

E CRS genel toplumsal cinsiyet rollerine dair normları barındırsa ve bu normlardan besleniyor olsa da içerik olarak aynı yapıyı ölçmemektedir. E CRS'nin genel toplumsal cinsiyet rollerinden beslendiğini ama özelinde erkeklerden beklenen toplumsal cinsiyet rollerinin karşılanamaması durumunda kişide ortaya çıkan duygusal stresi ayrı bir kuramsal yapı olarak

ölçtüğünü göstermek adına Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTU) kullanılmıştır. TCRTU ile ECRS alt faktör puanları ile olan ilişkisine bakıldığında Performans Yetersizliği faktörü ile ilişkili olmadığı ($r = -.03, p > .05$), madun olma faktörü ile orta düzeyde ilişkili olduğu ($r = .53, p < .001$), duygusal durumlarla yüzleşme faktörü ile ise düşük düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir ($r = .15, p < .001$). Buna göre ECRS'nin ölçtüğü psikolojik yapının genel toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlardan ayrı bir yapıyı ölçtüğü söylenebilir.

Bunlara ek olarak, ECRS'nin yaşam doyumu ve esenlik haliyle olumsuz yönde ilişkilmesi beklenmiştir. Yaşam doyumunun ECRS alt ölçekleri ile ilişkilerine bakıldığında, performans yetersizliği ($r = -.17, p < .05$) ve duygusal durumlarla yüzleşme ($r = .16, p < .001$) ile düşük seviyede olumsuz ilişkilendiği; ancak madun olma ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür ($r = -.07, p > .05$). Esenlik ile performans yetersizliği ($r = -.15, p < .001$), madun olma ($r = -.20, p < .001$), duygusal durumlarla yüzleşme ($r = -.29, p < .001$) ile düşük seviyede ilişkilmiştir. Buna göre, erkek cinsiyet rolü stresi yükseldikçe erkeklerin esenlik düzeyleri ve yaşam doyumları azalmaktadır (bkz. Tablo 5). Tüm ölçeğin yordayıcı gücüne bakıldığında ise genel olarak erkek cinsiyet rolü stresindeki artış yaşam doyumunu ($b = -.17, p < .001$) ve esenlik düzeyini düşürmektedir ($b = -.26, p < .001$).

Tartışma

Bu çalışmanın amacı erkek cinsiyet rolü stresi ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin Türkiye örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu ortaya koymaktır. Bunun için önce farklı yaşlardan erkeklerden oluşan örnekleme açıklayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmış ve ölçeğin beş faktörlü orijinal yapısının Türkiye'de geçerli olmadığı, bunun yerine üç faktörlü bir yapısı olduğu gösterilmiştir. AFA sonrasında ölçeğin üç faktörlü yapısının aynı örnekleme doğrulandığını görmek adına doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Son olarak, Türkçe ölçeğin ölçüt geçerliği, toplumsal cinsiyet rolleri, durumluk-sürekli kaygı, durumluk-sürekli öfke, yaşam doyumu ve esenlik değişkenleri ile korelasyonu üzerinden incelenmiştir. Buna göre ECRS ölçeği ve alt boyutları durumluk ve sürekli kaygı, durumluk ve sürekli öfke, geleneksel cinsiyet rolleri ile pozitif yönde ilişkilmiştir. Öte yandan ECRS, yaşam doyumu ve esenlik ile negatif ilişkilmiştir; erkeklerin rol temelli stresi arttıkça yaşam doyumu ve esenlik düzeylerinde azalma görülmüştür. Bu bulgulara göre ECRS'nin Türkçe formu yapı, içerik ve ölçüt geçerliklerine sahiptir.

ECRS'nin yapı geçerliğine dair sonuçlar açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile gösterilmiştir. Kırk madde ve beş alt boyuttan oluşan orijinal ölçek, AFA'da hiçbir faktöre yüklenmeyen maddeler ile birden fazla faktöre yüklenen maddelerin elenmesi sonucunda 28

madde ve üç alt boyuttan oluşan bir yapı göstermiştir. Performans yetersizliği, madun olmak ve duygusal durumlarla yüzleşme olarak adlandırılan bu üç alt boyut, orijinal ölçümün beş alt boyutuyla büyük ölçüde paralellik göstermiş ancak bazı boyutlar Türkiye örnekleminde ortaya çıkmamıştır. Ortaya çıkan üçlü faktör yapısı Tang ve Lau'nun (1996) Çince uyarlamasıyla paralellik göstermektedir. Çin örnekleminde performans yetersizliği, ikincilleştirilmek (inferiority) ve duygu ifadesizliği olarak ortaya çıkan üç boyut, Türkiye örnekleminde ortaya çıkan yapı ile son faktör (duygu ifadesizliği) hariç örtüşmektedir. Performans yetersizliği ve ikincilleştirilmek boyutlarının içeriklerine bakıldığında pek çok maddenin aynı faktörler altında içerildiği de görülmüştür. Türkiye'nin Çin ile paylaştığı toplulukçu kültür yapısı kendinden önce toplumun ve başkalarının ihtiyaçlarını ve uyum göstermeyi önceliğinden (Yeung ve diğerleri, 2015), erkeklik normlarına uymamak benzer durumlarda stres yaratabilir. Ancak, Türkçe formdaki son faktör olan duygusal durumlarla yüzleşme ile Çince formdaki son faktör duygu ifadesizliği içerdikleri maddeler ve işaret ettikleri psikolojik yapılar açısından farklılaşmaktadır. “Üzgün bir erkek arkadaşını teselli etmek” ve “Ağlayan bir kadınla konuşmak” maddelerinde ortaklaşmalarına rağmen Tang ve Lau (1996) bu faktörde daha çok bir erkeğin duygusallıktan uzak olduğu durumların yarattığı strese işaret etmiş ancak Türkiye örnekleminde benzer duygusallığın “Birisine, söylediklerinden dolayı incinmiş olduğunuzu dile getirmek”, “Bir spor müsabakasında yenilmek” gibi erkeği başkalarının gözünde güçsüz gösterebilecek diğer durumlarla bir araya geldiği görülmüştür. Bu anlamda, duygu ifadesi gerektiren durumlarda erkeklerin duyguyu göstermemesinden ziyade üçüncü kişilerin gözünde kendi statüsünü düşüreceği kaygısıyla ilişkilendirilmiştir.

Hollanda (Van Well ve diğerleri, 2005) ve Polonya'da (Kazmierczak, 2010) yapılan diğer uyarlama çalışmalarına bakıldığında beş faktörlü orijinal yapının doğrulandığı görülmüştür. Bu iki ülke de kültürel olarak birey odaklı olup, bireyin ihtiyaç ve eksiklikleri gözetilen bir kültür yapısına yakınlardır. Bu nedenle, erkeklik rol ve normlarına dair beklentiler ve dolayısıyla beklentilerin karşılanmadığı durumlarda ortaya çıkabilecek rahatsızlıklar daha fazla alanda kendini göstermiş olabilir. Hofstede'nin kültürel boyutlarına göre Hollanda (80) ve Polonya'nın (60) bireyci kültür puanlarının Türkiye (37) ve Çin'den (20) daha yüksek olması da bunu destekler niteliktedir (Hofstede Insights, t.y.). Öte yandan, Türkiye ve Çin güç mesafesi boyutunda da yakın bir kültürel normu paylaşmakta; her iki toplumda da hiyerarşi ve bir liderin iktidarına karşı çıkmamak bireysel rahatsızlığın önüne geçmektedir (Hofstede Insights, t.y.). Dolayısıyla ECRS'nin Türkiye ve Çin'de daha genel ve benzer boyutlar altında toplanması erkekliğin toplumsal bir otoritenin uzantısı olarak başkalarının gözündeki erkeklige zarar vereceği düşüncesinden kaynaklanmış olabilir.

İlk faktör olan performans yetersizliği faktörü, orijinal ECRS ölçeğinin aynı isimli boyutundaki madde 25 (“Sevgiliniz istediğinde cinsel ilişkiye giremeyecek kadar yorgun

olmak”) ve madde 5 (“işsiz olmak”) hariç altı maddenin tamamını kapsamaktadır (bkz. Eisler ve Skidmore, 1987). Performans yetersizliğine ek olarak fiziksel yetersizlik faktöründen üç maddeyi de (Madde 1, 6, 31) içermiştir. Sırasıyla, “Fiziğinizin iyi olmadığını hissetmek”, “Cinsel ilişki için partner bulamamak”, “Erkeklerle olumsuz yönde kıyaslanmak” olan bu maddeler de erkekliğe yüklenen gerek fiziksel gerek cinsel olarak yeterli olmak gerektiği beklentisinin sonucu ortaya çıkan durumlara işaret ettiğinden (Levant, 1992; Luyt, 2005; Mahalik ve diğerleri, 2003), bu durumları karşılayamamak erkekliğe dair genel bir yetersizlik hissi ortaya çıkarıyor olabilir. Özellikle günümüzde erkek bedeninin sert, güçlü ve kaslı olması, erkeklere cinsel ilişki partneri sağlamak adına bir kaynak olarak görüldüğünden (Gattario ve diğerleri, 2015; Grunewald ve diğerleri, 2022; Komlenac ve Hochleitner, 2022) performans odaklı bu durumların performans yetersizliği faktörü altında birleşmesi Türkiye’de değişen ve dönüşen erkeklik algısının beden ve cinsellik ilişkisinde kesiştiğini işaret etmektedir. Gelecek çalışmaların, genç erkeklerin beden memnuniyetsizliği ve yetersizlik durumlarının stres, esenlik ve fiziksel sağlıkları arasındaki ilişkiye odaklanması, psikolojik yardım alan genç erkekleri daha bütüncül bir açıdan anlamak adına faydalı olacaktır.

Ölçeğin ikinci faktörü olan madun olmak, beş faktörlü orijinal ölçekteki “kadına tabi olmak” (subordination to women) faktörü (Eisler ve Skidmore, 1987) ve Çince ECRS ölçeğinin (Tang ve Lau, 1996) “ikincilleştirilmek” faktörü ile paralel maddeleri içermiştir. Ancak, AFA’da orijinal faktördeki üç madde dahil olmamış bunun yerine orijinal ölçekteki fiziksel yetersizlik (madde 11: “Başkası tarafından eşcinsel olarak algılanmak” ve madde 21: “Kadınları davranışlarınızın olduğunun düşünülmesi”) ölçeğinden iki madde yer almıştır. Madun, Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğün’de “alt, ast” olarak tanımlanmaktadır (TDK, t.y.). İngilizce karşılığı “subordinate” olan madun kelimesi Oxford sözlükte de birinden daha az önemli olma, daha az güç ve otorite sahibi olma olarak tanımlanmaktadır (Oxford Sözlük, t.y.). Bu boyut altındaki maddelerin erkekliğin temel normlarından olan statü ve otorite sahibi olmak ile çeliştiği görülmektedir. Kırılgan erkeklik kuramına (Vandello ve Bosson, 2013) göre erkeklik başkalarının gözünde kazanılan ve korunması gereken üstün toplumsal bir statü olarak algılanır. Ayrıca statü sahibi olmak pek çok erkeklik ideolojisi ölçümünde temel erkeklik beklentilerinden birini oluşturur (derleme için bkz. Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Bu faktör altında yer alan bir kadının statüsünden daha aşağıda bir statüde olmak, yenilmek, kontrolü kaybetmek, başarısız olmak gibi durumlar bir erkekte beklenen daimî üstünlük ve iktidar beklentisiyle çelişmekte ve stresli durumlar yaratmaktadır (Kosakowska-Berezeckave diğerleri, 2016; Netchaeva ve diğerleri, 2015). Orijinal alt ölçekte (subordination to women) olmayan ancak bu çalışmada madun olmak faktöründe yer alan eşcinsel olarak algılanma (madde 11), kadını olduğunun düşünülmesi (madde 21) ve duygusal olduğunun söylenmesi

(madde 29) maddeleri de temelde bir erkeğin kadınlardan ve egemen erkeklik normlarından sapan diğerlerinden daha üstün ve iktidar sahibi olması gerektiği normuyla çeliştiğinden bu faktör altında yer almış olabilir. Ayrıca, bir erkeğin eşcinsellik, duygusallık ve kadınsı özellikler ile ilişkilendirilmesi erkeği “feminenleştiren” özellikler olarak tartışılmakta ve direk olarak erkeği madunlaştıran (bkz. “subordinated masculinities”) durumlar olarak eleştirel bir biçimde tartışılmaktadır (Connell, 1987; Hoskin 2020). Cinsiyet kalıpyargılarına ters düşen bir durum karşısında erkekler, başkaları tarafından daha feminen görülmekte ve bu durum kalıpyargılara aykırı olduğundan (Moss-Racusin ve Good, 2015) erkekleri daha yüksek strese sokabilmektedir. Elbette bu dinamik feminenliğin bizatihi kötü veya olumsuz olmasından değil tam tersine günümüzde özellikle yeniden inşası olumlu anlamda devam eden feminenliğin, geleneksel cinsiyet kalıpyargıları çerçevesine sıkıştırıldığında olumsuz algılanmasından kaynaklanmaktadır (Hoskin, 2018).

Son faktör olan duygusal zorluklarla yüzleşme, ölçeğin orijinal versiyonu ve Çince uyarlamasındaki duygusal ifadesizlik boyutuyla örtüşmekte ancak içeriğe dair bazı anlamsal ayrıntılar ile orijinalinden ayrılmaktadır. Dokuz maddeden oluşan bu faktörde, erkeklerin kendilerinin ve başkalarının duygularıyla temas ettikleri, duygusal açıdan zor durumlarla yüzleşmeleri gereken pek çok durumu içermektedir (örn., ağlayan bir kadınla konuşmak, üzgün bir erkeği teselli etmek, incindiğini dile getirmek). Buna ek olarak, hırslı ve zeki insanlarla çalışmak, sporda yenilmek gibi başarısızlık korkusunu barındırabilecek duygularla yüzleştikleri durumların da bu faktörde içerildiği görülmüştür. Duygusal zorluklarla başa çıkma, korkularını açıkça ifade etme, başkalarının üzüntüsüne karşı empati gösterme durumlarında olduğu gibi rekabetçi ortamlarda başarısızlıkla yüzleşme de korku ve endişe duygularını uyandırıyor olabilir. Bu gibi durumlar, erkeklere yüklenen kalıpyargıların duygusallıktan uzak, sert ve güçlü olmakla ilişkilendirildiği düşünüldüğünde toplumda kabul edilen erkeklik normlarına aykırı durumlardır. Bu durumlarda yüzleşmek durumunda kalmak ise erkeklerde ayrıca bir stres yaratıyor olabilir. ECRS'nin duygusal ifadesizlik boyutunda (Eisler ve Skidmore, 1987; Swartout ve diğerleri, 2015) belirtilen sevgiyi ifade edememek, ağlayamamak vb. durumlardan öte bu boyut, erkeklerin kendilerini içinde buldukları durumun duygusunu düzenlemekte zorlandığı durumların yarattığı stres ile karakter kazanmaktadır. Erkeklerin yetersiz hissettiği durumlarda yaşadıkları stresi kendilerini duygusal ve fiziksel olarak daha sert gösterecek aktiviteler ile (örn., acıya dayanmak, tamir yapmak vb.) dengelemeye çalıştığı görülmektedir (Fowler ve Geers, 2017). Sertlik ve daha güçlü görünme isteği, erkeklerin duygu ifadesinden ve duygu düzenlemeden oldukça uzak sosyalleşmelerinin (Cunningham ve diğerleri, 2020b) olumsuz bir çıktısı olarak karşımıza çıkmakta ve bu nedenle ağlayan bir kadını nasıl teselli edeceğini bilememe veya üzgün bir erkek arkadaşı sakinleştirme üzerinden karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan bu durumların benzer kaynaklardan beslenerek

stres yaratıyor olması, alan yazındaki Duygusal İfade Çelişkisi (bkz. Ambivalence over Emotional Expression) kavramı ile de açıklanabilir. Duygusal ifade çelişkisi, kişinin duygularını bir yandan ifade etmek isterken diğer yandan engelleme isteği olarak açıklanabilir (King ve Emmons, 1990). Türkiye’de bir erkeğin duygularını ifade etmesi hiç kimseden öğrenmediği ve hatta erkeklığı zedeleyen bir durum olarak görülürken; aynı erkeklığın Türkiye’deki ideal erkekte merhametsiz olmayı da yasaklaması (Bolak-Boratav ve diğerleri, 2017, s. 357), bu boyuttaki duygu çelişkisine ışık tutmaktadır. Bu boyutta bir araya gelen durumların neden stres yarattığı, erkeklerin karşılaştıkları ya da hissettikleri duyguyu nasıl düzenleyeceklerine dair hazırlıksızlığa işaret etmektedir. Erkeklerde duygu düzenlemesi eksikliği, özellikle de bir erkeğin sert ve duygusuz olması gerektiği normunu benimseyen erkeklerde ciddi sağlık problemleri ile sonuçlanmakta ve bu nedenle gelecek çalışmaların odağına alması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yeung ve diğerleri, 2015).

ECRS Türkçe formun yapı geçerliğine ek olarak, öfke, kaygı, toplumsal cinsiyet rolleri, yaşam doyumu ve esenlik değişkenleri ile olan korelasyonları ölçeğin ölçüt geçerliğini ortaya koymuştur. Korelasyonel bulgulara göre ECRS, kişilerin anlık ve karakter özelliği olarak öfke ve kaygı seviyeleriyle pozitif yönde ilişkilendirilmiştir. Bu da daha önceki çalışmaların (Eisler ve Skidmore, 1987; Swartout ve diğerleri, 2015) da gösterdiği gibi erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine uymayan durumları deneyimlediklerinde hissedeceği stresin onları daha fazla kaygı ve öfkeye yönlendireceğini göstermektedir. Buna ek olarak ECRS, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile de pozitif yönde ilişkilendirilmiştir. Buna göre erkekler geleneksel cinsiyet rolleri tutumlarını benimsedikçe erkeklerin hissettiği cinsiyet rol stresi de artmaktadır (Grunewald ve diğerleri, 2022; Reidy ve diğerleri, 2014). Bu bulgu her ne kadar beklenen yönde olsa da ölçeğin güncel kısa formunun (Swartout ve diğerleri, 2015) ve kültürler arası formların geliştirilmesinde genel toplumsal cinsiyet norm ölçümü yerine erkeklik rol normları ile olan ilişkisi ölçülmüş ve ECRS’nin norm ölçümünden çok daha farklı bir yapısı olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmada da benzer ataerki sistemden beslenen normların ölçümü ve düşük-orta düzeyde ilişkilendirmeleri ECRS’nin Türkçe formunun da genel cinsiyet rollerinden farklı bir yapıyı ölçtüğüne ve ayrıştığına dair önemli bir bulgudur. Son olarak, ECRS’nin yaşam doyumu ve esenlik değişkenleri ile negatif ilişkilendiği gözlemlenmiştir. Bu bulgular erkeklerin yaşadığı rol temelli stresin genel yaşam kalitesini ve bireysel esenliği düşürdüğüne dair araştırmaları destekler niteliktedir (Pietraszkiewicz ve diğerleri, 2017; Yeung ve diğerleri, 2015). Bu bulgular ışığında ECRS Türkçe formunun yapı ve ölçüt geçerliği olduğu ve Türkiye’de yapılan çalışmalarda güvenle kullanılabileceği söylenebilir.

Bu araştırmanın bazı kısıtlılıkları da söz konusudur. Örneğin, ECRS ölçeğinin erkeklerde kadınlara kıyasla daha fazla stres ölçümlendiği gözlemlenmiş, bu şekilde ölçeğin yapı

geçerliği ayrıştırıcı olarak da gösterilmiştir (Eisler ve Skidmore, 1987). Ancak bu çalışmada katılımcılar yalnızca erkeklerden oluşmaktadır. Gelecek çalışmalar ECRS ölçeğini sadece erkeklerde değil, kapsamlı olarak tüm cinsiyet kimliklerinde de kullanarak, erkek cinsiyet rolü stresinin yalnızca erkekler tarafından hissedilip hissedilmediğini karşılaştırmalı bir şekilde tüm alt boyutlarında araştırmalıdır (Swartout ve diğerleri, 2015). Buna ek olarak gelecek çalışmalar, alt boyutlardaki olası farklılıkları, farklı yaş gruplarından erkekler ve kadınlardan veri toplayarak karşılaştırmalı bir şekilde tartışmalıdır. Bu araştırmanın bir ölçek uyarlama çalışması olması, Türkiye özelinde kültürel olarak oluşabilecek stres boyutlarını keşfetmesini mümkün kılmamıştır. Bu, 1987’den bu yana farklı kültür, bağlam ve zamanlarda değişen erkeklik beklentilerini keşfetmemizi engelleyen bir yaklaşım olarak görülebilir. Ancak elbette, global düzeyde aynı yapıdan bahsedebilir olmak kültürlerarası karşılaştırma yapabilmek adına da oldukça önemlidir. Bu nedenle, gelecek çalışmaların erkekliğin değişen sosyal yapısını ve güncel ihtiyaç/beklentileri de gözeterik yeni maddeler eklenmesi yerinde olacaktır.

Erkek cinsiyet rolü stresi gerek kapsamlı alan yazın bulgularında gerek bu çalışmanın bulgularında görüldüğü üzere fiziksel, ruhsal ve toplumsal sağlık sorunlarıyla yakından ilişkilidir. ECRS, toplumsal beklentilerin sorgulanmadan yerine getirilmesi beklentisinin erkeklerde yarattığı stresi ve sorunları farklı boyutlarıyla göstermeye çalışmaktadır. ECRS Türkçe formunda ortaya çıkan üç boyut (performans yetersizliği, madun olma ve duygusal zorluklarla yüzleşme), erkeklerin toplumsal düzeyde kabul görebilmek adına bireysel ihtiyaçlarını karşılamaya cesaret edemediğinin göstergesi olarak da anlaşılabilir. Boyutlar ayrıntılı incelendiğinde erkeklerin özellikle beden imajı, sertlik, cinsellik gibi konular üzerinden yetersizlik stresi yaşadıkları; feminenliği hala bir tehdit unsuru olarak algıladıkları ve duygularını düzenleme konusunda yetersiz kaldıkları görülmektedir. Bu durumların erkeklerde yarattığı stresin bireysel sağlık boyutlarının yanı sıra bu stresle o baş edemeyen erkeklik kendisini risk almak, öfke dışavurumu, şiddet, ayrımcılık, cinsiyetçilik gibi araçlarla yeniden inşa etmeye çalışabilir. Bu şekilde ECRS, yalnızca birey olarak erkeklere değil tüm toplumsal ilişkilere ve eşitliğe de zarar verebilir. Gelecek çalışmaların ECRS’ye daha bütüncül ve eleştirel yaklaşması önerilmektedir. Bu çalışmanın bulguları, erkek cinsiyet rolü stresinin ve cinsiyet normlarının erkeklerin bireysel ve toplumsal yaşamlarında ne tür sonuçlara yol açtığına daha derin bir bakış açısı sağlayacaktır. Bu bulgular doğrultusunda erkeklerin psikolojik ve fiziksel sağlıklarını, yaşamdan aldıkları doyumunu ve toplum sağlığını artırmaya yönelik daha etkili stratejiler geliştirmede yardımcı olması beklenmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek Beyanı:

Yazarlar bu yazı için herhangi finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Onayı:

Bu çalışma Orta Dođu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 2017-SOS-063 protokol kodu ile 05.04.2017 tarihinde onaylanmıştır.

Kaynakça

- Abbas, O. L. ve Karadavut, U. (2017). Analysis of the factors affecting men's attitudes toward cosmetic surgery: Body image, media exposure, social network use, masculine gender role stress and religious attitudes. *Aesthetic Plastic Surgery*, 41(6), 1454–1462. <https://doi.org/10.1007/s00266-017-0882-3>
- Arrindell, W. A., Van Well, S., Kolk, A. M., Barelds, D. P. H., Oei, T. P. S., Lau, P. Y., Aguilar, G., Bagés, N., Barelds, D. P. H., Bentall, R., Bouvard, M., Bridges, K. R., Buchanan, A., Caballo, V. E., Calvo, M. G., Canalda, G., Castro, J., Crozier, W. R., Davis, M., ... Zaldívar, F. (2013). Higher levels of masculine gender role stress in masculine than in feminine nations: A thirteen-nations study. *Cross-Cultural Research*, 47(1), 51–67. <https://doi.org/10.1177/1069397112470366>
- Bartlett, M. S. (1954). A note on the multiplying factors for various chi square approximations. *Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological)*, 16, 296–298.
- Baugher, A. R. ve Gazmararian, J. A. (2015). Masculine gender role stress and violence: A literature review and future directions. *Aggression and Violent Behavior*, 24(May), 107–112. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.04.002>
- Bayar, Ö., Haskan Avcı, Ö. ve Koç, M. (2018). Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği'nin (ETCRSÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fakültesi Dergisi*, 18(1), 57–76.
- Berke, D. S., Liautaud, M. ve Tuten, M. (2022). Men's psychiatric distress in context: Understanding the impact of masculine discrepancy stress, race, and barriers to help-seeking. *Journal of Health Psychology*, 27(4), 946–960. <https://doi.org/10.1177/1359105320977641>
- Berke, D. S. ve Zeichner, A. (2016). Man's heaviest burden: A review of contemporary paradigms and new directions for understanding and preventing masculine aggression. *Social and Personality Psychology Compass*, 10(2), 83–91. <https://doi.org/10.1111/SPC3.12238>
- Bolak-Boratav, H., Okman-Fişek, G. ve Eslen-Ziya, H. (2017). *Erkekliğin Türkiye halleri* (1. Basım). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. New York: John Wiley & Sons.
- Bomben, R., Robertson, N. ve Allan, S. (2022). Barriers to help-seeking for eating disorders in men: A mixed-methods systematic review. *Psychology of Men & Masculinities*, 23(2), 183–196. <https://doi.org/10.1037/men000382.supp>
- Booth, N. R., McDermott, R. C., Cheng, H. L. ve Borgogna, N. C. (2019). Masculine gender role stress and self-stigma of seeking help: The moderating roles of self-compassion and self-coldness. *Journal of Counseling Psychology*, 66(6), 755–762, <https://doi.org/10.1037/cou0000350>
- Connell, R. W. (1987). *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Cambridge, England: Polity Press
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2. Basım). University of California Press.
- Cunningham, M. L., Nagata, J. M., Frederick, D., Rodgers, R. F., Lavender, J. M., Szabo, M. ve Murray, S. B. (2020a). Who's the 'bigger' man? Parsing the relationships between masculinity and men's muscularity dissatisfaction. *Body Image*, 34, 94–100. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2020.04.003>
- Cunningham, M. L., Rodgers, R. F., Lavender, J. M., Nagata, J. M., Frederick, D., Szabo, M. ve Murray, S. B. (2020b). 'Big boys don't cry': Examining the indirect pathway of masculinity discrepancy stress and muscle dysmorphia symptomatology through dimensions of emotion dysregulation. *Body Image*, 34, 209–214. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2020.05.014>
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. ve Griffin, S. (1985). Satisfaction with life scale. *Journal of*

- Personality Assessment*, 48, 71–75.
- Eisler, R. M. ve Skidmore, J. R. (1987). Masculine gender role stress: Scale development and component factors in the appraisal of stressful situations. *Behavioral Modification*, 11(2), 123–136. <https://doi.org/http://bmo.sagepub.com/content/11/2/123>
- Eisler, R. M., Skidmore, J. R. ve Ward, C. H. (1988). Masculine gender-role stress: Predictor of anger, anxiety, and health-risk behaviors. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 133–141. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_12
- Fowler, S. L. ve Geers, A. L. (2017). Does trait masculinity relate to expressing toughness? The effects of masculinity threat and self-affirmation in college men. *Psychology of Men and Masculinity*, 18(2), 176–186. <https://doi.org/10.1037/men0000053>
- Gallagher, K. E. ve Parrott, D. J. (2011). What accounts for men’s hostile attitudes toward women? The influence of hegemonic male role norms and masculine gender role stress. *Violence Against Women*, 17, 568–583. <https://doi.org/10.1177/1077801211407296>
- Gattario, K. H., Frisén, A., Fuller-Tyszkiewicz, M., Ricciardelli, L. A., Diedrichs, P. C., Yager, Z., Franko, D. L. ve Smolak, L. (2015). How is men’s conformity to masculine norms related to their body image? Masculinity and muscularity across Western Countries. *Psychology of Men and Masculinity*, 16(3), 337–347. <https://doi.org/10.1037/a0038494>
- Gough, B. ve Robertson, S. (2017). A review of research on men’s physical health. İçinde Ronald F. Levant ve Y. J. Wong (Edl.), *The Psychology of Men and Masculinities* (1. Basım, ss. 197–227). American Psychological Association (APA).
- Grunewald, W., Kinkel-Ram, S. S. ve Smith, A. R. (2022). Conformity to masculine norms, masculine discrepancy stress, and changes in muscle dysmorphia symptoms. *Body Image*, 40, 237–248. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2022.01.001>
- Hofstede Insights. (t.y.). *Country comparison tool*. 1 Ağustos 2023 tarihinde <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-tool?countries=china%2Cnetherlands%2Cpoland%2Cturkey> adresinden erişildi.
- Hoskin, R. A. (2018). *Critical femininities: The development and application of femme theory* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Queen’s Üniversitesi.
- Hoskin, R. A. (2020). “Femininity? It’s the aesthetic of subordination”: Examining femmephobia, the gender binary, and experiences of oppression among sexual and gender minorities. *Archives of Sexual Behavior*, 49, 2319–2339. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01641-x>
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1–55.
- Iwamoto, D. K., Brady, J., Kaya, A. ve Park, A. (2018). Masculinity and depression: A longitudinal investigation of multidimensional masculine norms among college men. *American Journal of Men’s Health*, 12(6), 1873–1881. <https://doi.org/10.1177/1557988318785549>
- İmamoğlu, O. E. (2004). *Self-related correlates of well-being*. Yayımlanmamış veri seti.
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31–36. <https://doi.org/10.1007/BF02291575>
- Kazmierczak, M. (2010). The feminine and masculine gender role stress: Conclusions from Polish studies. *Polish Psychological Bulletin*, 41(3), 160–168. <https://doi.org/10.2478/s10059-010-0003-5>
- Kenny, D. A., Kashy, D. A. ve Bolger, N. (1998). Data analysis in social psychology. İçinde D. T. Gilbert, S. T. Fiske ve G. Lindzey (Edl.), *The Handbook of Social Psychology* (ss. 233–265). McGraw-

Hill.

- King, L. A. ve Emmons, R. A. (1990). Conflict over emotional expression: Psychological and physical correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (5), 864.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2. Basım). New York: Guilford Press.
- Komlenac, N. ve Hochleitner, M. (2022). Heterosexual-identified men’s endorsement of masculinity ideologies moderates associations between pornography consumption, body satisfaction and sexual functioning. *Psychology and Sexuality*, 13(4), 880–900. <https://doi.org/10.1080/19419899.2021.1936616>
- Kosakowska-Berezecka, N., Besta, T., Adamska, K., Jaśkiewicz, M. ve Vandello, J. A. (2016). If my masculinity is threatened I won’t support gender equality? The role of agentic self-stereotyping in relations. *Psychology of Men and Masculinity*, 17(3), 274–284. <https://doi.org/10.1037/men0000016>
- Levant, R. F. (1992). Toward the reconstruction of masculinity. *Journal of Family Psychology*, 5, 379–402. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.5.3-4.379>
- Levant, R. F. ve Powell, W. A. (2017). Gender Role Strain Paradigm. İçinde R. F. Levant ve Y. J. Wong (Edl.), *The psychology of Men and Masculinities* (1. Basım, ss. 15–44). American Psychological Association (APA).
- Lisco, C. G., Leone, R. M., Gallagher, K. E. ve Parrott, D. J. (2015). “Demonstrating masculinity” via intimate partner aggression: The moderating effect of heavy episodic drinking. *Sex Roles*, 73(1–2), 58–69. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0500-2>
- Luyt, R. (2005). The Male Attitude Norms Inventory-II: A measure of masculinity ideology in South Africa. *Men and Masculinities*, 8(2), 208–229. <https://doi.org/10.1177/1097184X04264631>
- Mahalik, J. R., Locke, B. D., Ludlow, L., Mahalik, J. R., Locke, B. D., Ludlow, L. H., Diemer, M. A., Scott, R. P. J. ve Freitas, G. (2003). Development of the conformity to masculine norms inventory. *Psychology of Men and Masculinity*, 4(1), 3–25. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.4.1.3>
- Mesler, R. M. D., Leary, R. B. ve Montford, W. J. (2022). The relationships between masculine gender role discrepancy, discrepancy stress and men’s health-related behavior. *Personality and Individual Differences*, 184. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111205>
- Moore, T. M., Stuart, G. L., McNulty, J. K., Addis, M. E., Cordova, J. V. ve Temple, J. R. (2008). Domains of masculine gender role stress and intimate partner violence in a clinical sample of violent men. *Psychology of Men and Masculinity*, 9(2), 82–89. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.9.2.82>
- Moss-Racusin, C. A. ve Good, J. (2015). Measure of a man: Outcomes of gender stereotyping for men and masculinity. *Social Psychology*, 46(4), 179–181. <https://doi.org/10.1037/a0018093>
- Netchaeva, E., Kouchaki, M. ve Sheppard, L. D. (2015). A man’s (precarious) place: men’s experienced threat and self-assertive reactions to female superiors. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 41(9), 1247–1259. <https://doi.org/10.1177/0146167215593491>
- Oxford Sözlük. (t.y.). Subordinate. 2 Ocak 2024 tarihinde https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/subordinate_1?q=subordinate adresinden erişildi.
- Öner, N. ve LeCompte, A. (1985). *Durumluk-süreklilik kaygı envanteri el kitabı*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özer, A. K. (1994). Sürekli öfke (Sl- Öfke) ve öfke tarzı (öfke-tarz) ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji*

Dergisi, 9(31), 26–35.

- Pietraszkiewicz, A., Kaufmann, M. C. ve Formanowicz, M. M. (2017). Masculinity ideology and subjective well-being in a sample of polish men and women. *Polish Psychological Bulletin*, 48(1), 79–86. <https://doi.org/10.1515/ppb-2017-0010>
- Pleck, J. H. (1995). The gender role strain paradigm: An update. İçinde R. F. Levant ve W. S. Pollack (Edl.), *A New Psychology of Men* (ss. 11–32). New York, NY, US: Basic Books. <https://doi.org/10.17763/haer.41.1.91367voh80051573>
- Pleck, J. (2017). Foreword: A brief history of psychology of men and masculinities. İçinde R. F. Levant ve Y. J. Wong (Edl.), *The Psychology of Men and Masculinities* (1. Baskı, ss. xi–xxi). American Psychological Association.
- Reidy, D. E., Berke, D. S., Gentile, B. ve Zeichner, A. (2014). Man enough? Masculine discrepancy stress and intimate partner violence. *Personality and Individual Differences*, 68, 160–164. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.04.021>
- Reidy, D. E., Smith-Darden, J. P., Vivolo-Kantor, A. M., Malone, C. A. ve Kernsmith, P. D. (2018). Masculine discrepancy stress and psychosocial maladjustment: Implications for behavioral and mental health of adolescent boys. *Psychology of Men and Masculinity*, 19(4), 560–569. <https://doi.org/https://doi.org/10.1037/men0000132>
- Ryff, C. D. ve Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 14(1), 57–64. [https://doi.org/10.1002/1520-6696\(197801\)14:1<57::AID-JHBS2300140109>3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/1520-6696(197801)14:1<57::AID-JHBS2300140109>3.0.CO;2-7)
- Sakallı, N. ve Türkoğlu, B. (2019). “Erkek” olmak ya da olmamak: Sosyal psikolojik açıdan erkeksilik/erkeklik çalışmaları. *Türk Psikoloji Yazıları [Turkish Psychological Articles]*, 1–60. <https://doi.org/10.31828/tpy1301996120190516m000014>
- Schmitt, N. (1996). Uses and abuses of coefficient alpha. *Psychological Assessment*, 8(4), 350–353. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.8.4.350>
- Spielberger, C. D. (1988). *Manual for the State–Trait Anger Expression Inventory*. Psychological Assessment Resources.
- Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., Lushene, R., Vagg, P. R. ve Jacobs, G. A. (1983). *Manual for the State–Trait Anxiety Inventory*. Consulting Psychologists Press.
- Swartout, K. M., Parrott, D. J., Cohn, A. M., Hagman, B. T. ve Gallagher, K. E. (2015). Development of the Abbreviated Masculine Gender Role Stress Scale. *Psychological Assessment*, 27(2), 489–500. <https://doi.org/10.1037/a0038443>
- Tabachnik, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Basım). MA: Allyn and Bacon.
- Tang, C. S. ve Lau, B. H. (1995). The Assessment of Gender Role Stress for Chinese. *Sex Roles*, 33(8), 587–595.
- Tang, C. S. ve Lau, B. H. (1996). The Chinese gender role stress scales: Factor structure and predictive validity. *Behavior Modification*, 20(3), 321–337. <https://doi.org/10.1177/01454455960203005>
- Türk Dil Kurumu [TDK] Sözlüğü. (t.y.). Madun. 2 Ocak 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Van Well, S., Kolk, A. M. ve Arrindell, W. A. (2005). Cross-cultural validity of the masculine and feminine gender role stress scales. *Journal of Personality Assessment*, 84(3), 271–278. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8403_06
- Vandello, J. A. ve Bosson, J. K. (2013). Hard won and easily lost: A review and synthesis of theory and

- research on precarious manhood. *Psychology of Men and Masculinity*, 14(2), 101–113. <https://doi.org/10.1037/a0029826>
- Vandello, J. A., Wilkerson, M., Bosson, J. K., Wiernik, B. M. ve Kosakowska-Berezecka, N. (2023). Precarious Manhood and men's physical health around the world. *Psychology of Men & Masculinities*, 24(1), 1–15. <https://doi.org/https://doi.org/10.1037/men0000407>
- Vogel, D. L. ve Heath, P. J. (2015). Men, masculinities, and help-seeking patterns. *APA Handbook of Men And Masculinities.*, 685–707. <https://doi.org/10.1037/14594-031>
- Yang, X., Lau, J. T. F., Wang, Z. ve Lau, M. C. M. (2019). Prevalence of binge drinking and relationships between masculine role discrepancy and binge drinking via discrepancy stress among Chinese men. *Drug and Alcohol Dependence*, 196, 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2018.12.013>
- Yeung, N. C. Y., Mak, W. W. S. ve Cheung, L. K. L. (2015). Conformity to the emotional-control masculine norm and psychological well-being among Chinese men in Hong Kong: The mediating role of stress appraisal for expressing tender emotions. *Psychology of Men and Masculinity*, 16(3). <https://doi.org/10.1037/a0038578>
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric properties of gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409–420.

Turkish Adaptation of Masculine Gender Role Stress Scale: A Reliability and Validity Study

Summary

The dominant male norms have been shown to lead men to engage in risky behaviors, such as smoking, alcohol and substance use, and involvement in violent incidents, jeopardizing their own health (Arrindell et al., 2013). In comparison to women, research demonstrates that men lead less healthy lives in terms of physical and mental health, have shorter lifespans and expectations, and employ fewer functional coping mechanisms to deal with stress (see Gough & Robertson, 2017).

This topic has been studied within the framework of Masculine Gender Role Stress (MGRS). MGRS is defined as the stress that men may feel in individual, social, and societal situations where they transgress the norms of idealized masculinity (Eisler & Skidmore, 1987). MGRS predicts increased stress, anxiety, depression, body dissatisfaction, eating disorders, self-stigmatization, and obstacles in help-seeking among men. It is a significant risk factor for violence against women as a public health problem (Baugher & Gazmararian, 2015).

These health issues are particularly pronounced in countries like Türkiye, where masculinity is perceived as a hard-won and easily lost status, creating a social structure in which the fear of losing this status induces stress (Vandello et al., 2023). Thus, this study aimed to adapt the Masculine Gender Role Stress Scale to the Turkish and Turkish cultural context. The current study will also explore MGRS's validity by examining its relationships with anxiety, aggression, gender roles, life satisfaction, and psychological well-being.

Participants were 395 men ($M = 22.17$, $SD = 3.42$) from various cities and universities in Türkiye. They were given demographic questions, state-trait anxiety (Öner & LeCompte, 1985; Spielberger, 1988), state-trait anger (Özer, 1994; Spielberger, 1988), gender role attitudes (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011), life satisfaction (Diener et al., 1985; İmamoğlu, 2004), and psychological well-being (İmamoğlu, 2004; Ryff & Keyes, 1995) scales together with the 40-item MGRS scale (Eisler & Skidmore, 1987).

The findings of EFA showed a three-factor structure with 28 items in the Turkish sample: Performance inadequacy, subordination, and confrontation with emotional situations. The emerging three factors are compatible and supported by the Chinese version of the MGRS. Yang and Lau (1996) found a three-factor structure: performance failure, inferiority, and emotional inexpressiveness. Although the first factor is directly in the same name and mostly coincides with the same items, they refer to stressful situations where women and any other person outperform men as "inferiority". Instead, the subordination factor in the Turkish form

included nearly all items that the original factor (Eisler & Skidmore, 1987) includes. The last factor in the Turkish version, confrontation with emotions, seems to cover situations in which men feel ambivalent to get in touch with any visible emotion, such as seeing others cry. Ambivalence over expressing emotions (King & Emmons, 1990) helps to explain the hardness of emotional situations for men. Accordingly, men may want to express their emotions and engage in emotional situations, but, at the same time, they are societally forbidden to get emotional or admit that they live through tender emotions and cannot regulate them (Yeung et al., 2015). The existing three-factor structure was also confirmed with confirmatory factor analysis with acceptable reliability.

All sub-dimensions of the scale have higher reliability scores than the suggested .70 criteria. Construct and criterion validity of the scale are examined by looking at the correlation between MGRS and the other scales. Directly parallel to what Eisler and Skidmore (1987) found in their scale construction study, MGRS's positive relationship with anxiety, anger, and gender role attitudes, and negative relationships with life satisfaction and psychological well-being, showed that the MGRS Turkish version has criterion validity, as expected. In the light of findings and the literature, the Turkish version of the MGRS scale is a reliable and valid scale for further use in men's health research about any individual or societal outcomes.